

125 LET

**SPOŘITELNY
V PŘEROVĚ**

1861 — 1986

STÁTNÍ SPOŘITELNA — NEZBYTNÝ A NEZASTUPITELNÝ
ČLÁNEK NAŠÍ FINANČNÍ A ÚVĚROVÉ SOUSTAVY

125 LET

1861 — 1986

SPOŘITELNY V PŘEROVĚ

SPOŘITELNÍ SLUŽBY — SLUŽBY NAŠÍ SOCIALISTICKÉ
SPOLEČNOSTI

ÚVODEM

Základním ekonomickým zákonem socialismu je stále lepší uspokojování rostoucích potřeb obyvatelstva. Je to jeden z hlavních ukazatelů zkvalitňování dosaženého stupně životní úrovně, vytýčených XVI. sjezdem KSC a charakterizujících současnou etapu naší rozvinuté socialistické společnosti.

Náš okres, který se za čtyřicet let poválečné výstavby stal ze zemědělsko-průmyslového okresu významným celkem průmyslově zemědělským, přesvědčivě dokumentuje ty velké změny a přínosy, které nám přináší nový společenský řád. Období výstavby socialismu na Přerovsku zůstane trvale spojeno s výstavbou, rekonstrukcí, rozšířením či modernizací průmyslových podniků, z nichž k největším patří Přerovské strojírna, Meopta Přerov, Sigma Hranice, Cementárny a vápenky Hranice, Severomoravské cihelny Hranice, Severomoravské pivovary, Přerovské chemické závody, Severomoravské drůbežářské závody, Kazeto Přerov aj., s budováním socialistického zemědělství, stavebnictví, dopravy, školství a zdravotnictví, s rozsáhlou bytovou výstavbou i se zdokonalováním sítě vnitřního obchodu a služeb.

Na kvalitu života občanů našeho okresu mělo a má nemalý vliv i peněžnictví. Vždyť Přerov se může pochlubit první spořitelnou na Moravě a ve Slezsku, prvním lidovým peněžním ústavem, který založili před 125 lety pokrokoví drobní živnostníci, aby čelili lichvářům a narůstající síle velkokapitálu. Poslání lidového peněžnictví se od roku 1861 výrazně změnilo a má dnes, v etapě vyspělé socialistické společnosti, zcela jiné úkoly než ty, které kladli své „Občanské záložně v Přerově“ do vínku její zakladatelé.

Z hlediska potřeb socialistického státu plní úspory obyvatelstva celou řadu náročných úkolů. Nejdůležitější z nich jsou tyto:

- pohotový zdroj státního rozpočtu
- významný regulátor poptávky na trhu
- důležitá státní rezerva v případě mimořádných událostí
- zdroj pro poskytování půjček obyvatelstvu.

Na druhé straně je výše úspor jedním z přesvědčivých důkazů důvěry občanů v pevnost naší měny a ukazatelem životních a sociálních jistot našeho lidu.

Výsledky, jichž okresní pobočka České státní spořitelny v Přerově soustavně dosahuje při plnění úkolů rozpisu plánu, pramení nejen z dlouholeté tradice a tradičně rozvážného peněžního chování obyvatelstva okresu, ale i z výchovného působení pracovníků spořitelny a z vysoké úrovně socialistického soutěžení, které se úspěšně rozvíjí jak v ústředně, tak i ve všech jejích pobočkách, v místních i poštovních jednatelstvích. Jsme rádi, že díky těmto faktorům se náš okres může vykázat nejvyššími úsporami na jednoho obyvatele v celém Severomoravském kraji.

Blahopřeji pracovníkům okresní pobočky České státní spořitelny v Přerově k letošnímu významnému výročí a na prahu 8. pětiletky přeji všem pevné zdraví, osobní pohodu, spokojenost a hodně úspěchů při plnění náročných úkolů plánu a při dalším rozšiřování a zkvalitňování poskytovaných peněžních služeb.

RSDr. Milan Polách

tajemník OV KSČ

pro řízení stranické práce v průmyslu

POČÁTKY A ROZVOJ LIDOVÉHO PENĚŽNICTVÍ

Po skončení napoleonských válek byly poměry v Evropě velmi neurovnané. Zejména v rakouské monarchii se ukázala potřeba utlumit rozjitřené sociální vztahy mezi různými vrstvami obyvatelstva. Zařízením, které mělo těmto snahám pomoci, byly i spořitelny.

První ústav tohoto druhu v Rakousku byl ustaven v roce 1819 ve Vídni. Jeho zakladateli byli aristokraté a bohatí vídeňští měšťané. Brzy potom vznikly spořitelny i v několika dalších rakouských městech.

V českých zemích vznikla první spořitelna v lednu 1821 na panství hraběte Clam-Martince ve Smečně. Byla zřízena především v zájmu feudálního Clam-martinického velkostatku, který byl po celou dobu jejího trvání největším dlužníkem. V roce 1825 založili představitelé aristokracie (Lobkovicové, Schwarzenbergové, Kinští atd.) a zbohatlí pražští měšťané první spořitelnu v Praze. O rok později otevřela svou filiálku v Brně vídeňská spořitelna, která později vybudovala své pobočky ještě ve Znojmě a v Jihlavě.

Ačkoliv rakouská vláda měla zájem na rozšiřování sítě spořitel, tempo jejich zřizování se nezrychlilo ani poté, kdy v roce 1844 byl vydán rakouský spořitelní regulativ. Malý zájem o spořitelny tohoto typu mělo zejména obyvatelstvo české národnosti. Silná závislost těchto peněžních ústavů na státních orgánech byla v době národního obrození a narůstajícího nacionalismu málo lákavá. Navíc, rakouský spořitelní regulativ omezoval aktivní obchody spořitel na minimum — vlastně jen na půjčky, na hypotéky, zálohy na rakouské státní papíry a akcie rakouské Národní banky. Česká buržoazie, která byla ekonomicky podstatně slabší než buržoazie německá, potřebovala k svému vzestupu peněžní ústavy, které by byly daleko pružnější a průbojnější a měly i velké úvěrové možnosti.

Prudký rozvoj kapitalistické výroby ukazoval již v první polovině minulého století některé své negativní stránky. Tak byla vyvolána i potřeba starat se i o prostředky, jimiž by se zmírnilo neblahé působení zákona akumulace a centralizace na pokračující soustřeďování kapitálu v jedněch rukou a zvyšování počtu příslušníků nemajetných tříd. Tuto potřebu pocítili nejprve v zemi klasické prvotní akumulace kapitálu, v Anglii, kde zejména rozvojem strojírenství upadaly dřívější malé živnosti a důsledkem bylo chudnutí velké většiny obyvatelstva.

První obranný krok proti rostoucí síle kapitálu učinilo roku 1843 několik tkalců ve střední Anglii, kteří založili spolek „poctivých pionýrů rochdalských“; účelem tohoto spolku bylo zajišťovat výhodnější opatřování nejnужnějších potřeb pro domácnost nákupem ve velkém, tj. bez účasti překupníků. Úspěch tohoto sdružení postupně vedl k zakládání společných mlýnů, jatek, pekáren, přádelen, tkalcoven apod.

Myšlenka svépomocí, opírající se o dělníky, drobné rolníky a řemeslníky, se přes Francii dostala do Německa, kde zásluhou Jindřicha Schulze byla uvedena v život dne 1. října 1850 první svépomocná záložna, zřízená bez cizí finanční pomoci, za jejíž operace nesli plnou a neomezenou odpovědnost její členové.

Úspěch této záložny v době kapitalismu volné soutěže je možno nejlépe dokumentovat tím, že již v roce 1853 bylo v Německu 46 svépomocných záložen.

V Rakousko-Uherské monarchii, jejíž průmyslový rozvoj byl oproti ostatním státům západní Evropy opožděn, byla zřízena první lidová, svépomocná záložna v roce 1857 ve slovinské Lublani. Pouze o rok později byla založena první občanská záložna v Čechách, a to ve Vlašimi. Jejím ústředním heslem bylo „POVZNESENÍ ŘEMESLA“. Po Vlašimi následovaly Čáslav, Písek, Holice, Heřmanův Městec, Nymburk a Sadská.

PŘEROV PRVNÍ NA MORAVĚ.

Do chaosu nepříznivých poměrů přerovského maloživnostnictva, které se po vydání živnostenského zákona z roku 1859 ocitlo ve velmi nepříznivém postavení oproti velkovýrobě, zasáhl zkušený měšťan a majitel krejčovské dílny, Cyril Vítěz. Z jeho iniciativy započala dne 13. ledna 1861 svou činnost jako první na Moravě a ve Slezsku „Občanská záložna“ v Přerově. Zakládajícími členy bylo 17 drobných živnostníků, kteří cítili potřebu „utvořiti sdružení podpůrné, založené na vzájemné důvěře, jež lidem spořivostí poskytovatí bude laciný a rychlý úvěr, chránití je před lichváři a podporovatí mravní život jejich povzbuzováním k pilnosti, šetrnosti a pořádku“.

Na ustavující schůzi složili zakládající členové 17 zlatých zálohy a 23 zlatých vkladů; z této částky bylo hned poděleno 8 členů pětizlatovými půjčkami. Půjčka měla být splacena ve 20 týdnech a úrok z pěti zlatých činil 10 krejcarů.

K záložně přistupuje dne 3. února 1861 starosta města, známý vlastenec, lékárník František Kramář. Na první valné hromadě, konané dne 20. ledna 1862, měla záložna již 71 členů. Předsedou byl jednohlasně zvolen František Kramář. Vklady byly tehdy úročeny 4 ‰, z půjček se platil úrok ve výši 7 ‰.

Záložna byla třetím spolkem, jehož byl Kramář předsedou. Zastával totiž ještě předsednictví v čtenářském spolku a v pěveckém spolku Přerub. Byl v tehdejší době nejspolehlivější zárukou dalšího odborného rozvoje Občanské záložny.

ROZVOJ PŘEROVSKÉ ZÁLOŽNY.

Po dvou letech své činnosti, koncem roku 1863 měla záložna již 165 členů, vklady dosáhly výše 17 859 zlatých a peněžní obrat 142 762 zlatých. Následující rok 1864 byl méně příznivý, a to pro neúrodu; bylo nutno podstatně omezit úvěry. V klidném roce 1865 pomohla záložna finančně při ustavení Jednoty krejčovské a Jednoty obuvnické.

V bouřlivé době, za války prusko-rakouské v roce 1866, byla záložna na krátký čas ve svém rozkvětu zbrzděna. Po ukončení války se však peněžní operace vracejí na dřívější úroveň; vkladů v této době přibývá tolik, že bylo nutno snížit úrokovou míru.

Velkou zkouškou byl požár, který se rozpoutal v Přerově dne 17. srpna 1868. Bylo při něm zničeno 159 domů, radnice, kostel a kaple. Celková škoda činila asi čtvrt miliónu zlatých. Z vlastních fondů poskytla záložna městu bezúročnou půjčku 5 000 zlatých, dále přijala od sesterských záložen v Čechách a na Moravě bezúročné půjčky ve výši 14 600 zl., poskytla i dary v celkové hodnotě 581 zl.

Teprve v průběhu roku 1870 se poměry uklidňují a výše nových vkladů vysoko převyšuje půjčky. Záložna proto upisuje 20 akcií přerovského akciového pivovaru po 200 zl., dále zakoupila 5 akcií Českomoravské banky a 10 podílů na cukrovar, který se měl stavět u Tovačova. Do desátého roku své činnosti vstoupila tedy Občanská záložna v Přerově s optimismem. Koncem roku činí hotovost 23 000 zl. a vklady 240 323 zl.

V letech 1872-1874 postihla celé mocnářství hospodářská krize. Nezůstala bez vlivu na činnost záložny; vklady se oproti dřívějším letům snížily téměř o třetinu, ačkoliv úroky z vkladů byly zvýšeny až na 6 ‰. Úrok z půjček činil tehdy 8 ‰. V tomto období vychází nový zákon o společenstvech výdělkových a hospodářských, na jehož základě se dosavadní Občanská záložna přeměňuje na

„ŮVĚRNÍ SPOLEK ZÁLOŽNA PŘEROVSKÁ“,

společenstvo s ručením omezeným. Byla zapsána u obchodního soudu v Olomouci dne 6. ledna 1874 pod číslem 70. Její kmenové jmění tehdy činilo 550 podílů po 20 zl., tj. 11 000 zlatých.

V roce 1876 se stává předsedou spolku ředitel gymnázia Jakub Škoda. Za jeho předsednictví se záložna stala ústavem, který vykonal obrovský kus práce v oblasti kulturní i sociální. V roce 1877 se vklady zvýšily o 61 000 zl., v roce 1878 dokonce o 75 000 zl.

Koncem roku 1882 měla záložna již 553 členů a obrat za tento rok dosáhl výše 1 738 305 zl. V následujícím roce se Jakub Škoda vzdává předsednictví a v roce 1885 umírá. Předsedou se stává tehdejší starosta města, MUDr. František Skácelík.

DRUHÝ PENĚŽNÍ ÚSTAV V PŘEROVĚ.

V roce 1887 byla v Přerově založena Okresní záložna. První moravský lidový peněžní ústav tak získal prvního konkurenta, přesto však vykazuje další zvýšení vkladové i půjčkové činnosti. V této době záložna pečuje o zvelebení Přerova i širokého okolí. Pomocí stavebního úvěru roste celá nová čtvrť Na loučkách, úvěrem na hypotéky se rozvíjí obchod i průmysl. Úvěrní spolek záložna přerovská se tak významně podílí na skutečnosti, že Přerov se stává z tichého maloměsta rušným obchodním a průmyslovým centrem. V roce 1892 dosáhl obrát záložny již 2 465 199 zl., bez ohledu na to, že v tomto roce byla ve městě založena ještě „Občanská záložna“, jako třetí lidový peněžní ústav.

ZÁLOŽENSKÝ DŮM.

Po jubilejní výstavě, konané v roce 1890 v Praze, zavládl v Čechách i na Moravě čilý národní život. V mnoha našich městech se tehdy za velkého nadšení lidu stavěly „Národní domy“.

Jedinou větší kulturní místností v Přerově byl tehdy sál v „akciovém pivovaru“. Ukazovalo se, že tato místnost již velikosti města nevyhovuje; na valné hromadě dne 22. března 1893 bylo schváleno usnesení, aby „záložna postavila budovu důstojnou, reprezentační“. Ve smyslu tohoto usnesení přistoupila správa záložny ke stavbě Záloženského domu.

Více než rok trvalo, než se našlo vhodné místo. Konečná volba padla na starý nárožní hostinec „U bílého konička“ na rohu Dolního náměstí. Dne 2. října 1895 byla schválena kupní smlouva — zněla na 49 000 zl. — a všem nájemníkům byla dána soudní výpověď. Mezitím byl vypsán konkurs na projekt a dne 19. dubna 1896 byla stavba zadána stavitelům Žákovi a Pivnému.

Základní kámen byl položen dne 1. května 1896. Stavba Záloženského domu postupovala rychle a bez překážek. Přízemní místnosti byly odevzdány svému účelu již v říjnu 1897 a dne 4. prosince téhož roku byla budova slavnostně odevzdána veřejnosti. Co tato budova pro Přerov znamenala (a znamená dodnes) dokumentuje následující citát: „**Jak často rozléhá se nyní v jejích prostorách hlas našich předních bojovníků za svatá práva naše vzbuzujíc nadšení, jehož hlas proniká srdce a šíří hrud', kolik tu již padlo okřídlených, povznášejících slov, kolikrát nesly se její prostorou ty krásné písně naše anebo okouzlující zvuky našich předních hudebních a dramatických umělců, kteří druhdy o Přerov ani nezavadili přesto, že má železniční spojení na všechny strany**“.

Stavba Záloženského domu značně zatížila hospodaření záložny. Ale již v roce 1900 je hospodaření opět na vzestupu a členstvo spolku se rozrůstá na 929 členů. V roce 1909 byl Záloženský dům nabídnut se značnou slevou obci, která jej odkoupila za 450 000 K. Zároveň byl dosavadní název Záloženský dům změněn na Městský dům.

VÝVOJ V PRVNÍM DESETILETÍ DVACÁTÉHO STOLETÍ.

Vývoj v letech 1900-1910 nejlépe charakterizují čísla v následující tabulce (údaje jsou uvedeny v tisících korun)

Rok	Vklady	Půjčky	Aktiva	Obrat
1900	2 504	2 303	3 082	4 476
1902	2 764	2 540	3 319	5 792
1904	2 573	2 356	3 081	5 816
1906	2 438	2 129	2 970	4 952
1908	2 750	2 431	3 418	8 763
1910	3 460	4 067	4 463	29 474

Vývoj v dalších letech před první světovou válkou nebyl příznivý, neboť se projevil důsledek krize, která postihla celou habsburskou monarchii v letech 1911 až 1913.

VÝVOJ LIDOVÉHO PENĚŽNICTVÍ NA PŘEROVSKU.

Lidové peněžnictví zapustilo na Přerovsku pevné kořeny ve druhé polovině minulého století. Síť záložen a spořitelen se na území našeho okresu rozvíjela rychlejším tempem než v jiných oblastech Moravy. Svědčí o tom následující údaje o zakládání lidových peněžních ústavů ve městech a obcích Přerovska:

1863 — Hranice	Občanská záložna
— Kojetín	Občanská záložna
1864 — Tovačov	Občanská záložna
1865 — Lipník nad Bečvou	Záložna
1867 — Milotice	Občanská záložna
1869 — Brodek u Př.	Rolnická záložna
— Drahotuše	Občanská záložna
— Dřevohostice	Občanská záložna

1870 — Žeravice	Rolnická záložna
1871 — Kokory	Občanská záložna
1872 — Soběchleby	Občanská záložna
— Vsechovice	Občanská záložna
1873 — Vlkoš	Rolnická záložna
1875 — Měrovice	Rolnická záložna
1878 — Hustopeče n. B.	Občanská záložna
1879 — Dřevohostice	Rolnická záložna
— Křenovice	Rolnická záložna
1883 — Lipník n. B.	Okresní záložna
— H. Moštěnice	Rolnická záložna
1885 — Rokytnice	Občanská záložna
— Soběchleby	Rolnická záložna
— Přerov	Obecní spořitelna
— Kojetín	Městská spořitelna
1887 — Přerov	Okresní záložna
1889 — Pavlovice u Př.	Rolnická záložna
1890 — Tovačov	Spořitelna města Tovačova
1892 — Přerov	Občanská záložna
1896 — Dluhonice	Spořitelní a záloženský spolek
1897 — Domaželice	Spořitelní a záloženský spolek
— Troubky	Spořitelní a záloženský spolek
1898 — Stará Ves	Rolnická záložna
— Želatovice	Spořitelní a záloženský spolek
1899 — Beňov	Spořitelní a záloženský spolek
1908 — Brodek u Př.	Spořitelní a záloženský spolek
1912 — Přerov	Spořitelní a záloženský spolek
— Bochoř	Spořitelní a záloženský spolek

DARY NEJSTARŠÍ MORAVSKÉ ZÁLOŽNY NA OBEČNĚ PROSPĚŠNÉ ÚČELY V LETECH 1873 AŽ 1896.

Zmínili jsme se již o tom, jak se záložna zasloužila o rozvoj města a jeho občanů. Je proto na místě, abychom se zmínili i o hlavních darech, vynaložených na dobročinné, národní a obecně prospěšné účely. Tuto činnost konala záložna zejména do roku 1896 — v dalších letech byla dobročinnost omezena, neboť veškeré prostředky byly vynakládány na výstavbu a pak i provoz Záloženského domu. K hlavním darům patří: (údaje v korunách — K)

Ústřední matici školské Praha	2 900,—
Matici školské v Olomouci	710,—
Matici školské v Opavě	610,—
Matici školské v Brně	600,—
Gymnáziu v Přerově	4 193,—
Dívčí škole klášterní v Přerově	3 850,—
Chlapeckým školám v Přerově	3 350,—
Řemeslnické škole v Přerově	15 430,—
Dětské opatrovně v Přerově	4 223,—
Měšťanské škole v Přerově	860,—
Obchodní škole pokračovací Přerov	800,—
Na výlety školních dětí	2 060,—
Národnímu divadlu v Praze	1 064,—
Národnímu divadlu v Brně	50,—
Muzejnímu spolku v Olomouci	640,—
Spolku „Radhošť“ v Praze	1 610,—
Spolku Sokol v Přerově	3 353,—
Okrašlovacímu spolku v Přerově	1 740,—
Jubilejní výstavě v Praze	600,—
atd., atd.	

Celkově přispěla záložna na uvedené účely částkou 74 640,— K.

TŘÍDNÍ CHARAKTER LIDOVÝCH PENĚŽNÍCH ÚSTAVŮ.

Na sklonku 19. a počátku 20. století se na Přerovsku uzavřela první kapitola dějin lidového peněžnictví. Lidové peněžnictví získalo v tomto období hlavní rysy své podoby. Záložny i spořitelny sehrály v této době mimořádně pokrokovou úlohu ve vývoji naší společnosti. Jejich půjčky umožnily vzestup průmyslové výroby, vznik nových podniků a živností, růst hospodářské síly Čech a Moravy. Od konce 19. století, tedy s výraznějším nástupem monopolního kapitalismu, se tento stav mění. Buržoazie, jejíž síly již zmohutněly, se nyní zaměřuje na třídní boj s mladým proletariátem a tím ztrácí svůj pokrokový charakter. Proto se mění i základní rysy lidového peněžnictví, které je v této době zaměřeno především na podporu buržoazie a je jedním ze zdrojů její hospodářské síly.

VÝVOJ LIDOVÝCH PENĚŽNÍCH ÚSTAVŮ V LETECH 1918-1945.

Poválečná konjunktura znamenala pro přerovské lidové peněžnictví značné rozšíření činnosti, zejména úvěrové. Většina ústavů byla reorganizována, zvyšoval se počet úřednictva. V okresním městě přestávaly dosavadní úřadovny stačit rozšiřujícímu se provozu, a proto byly vybudovány nové reprezentační budovy nebo adaptovány stávající objekty. Podobně tomu bylo i v dalších městech. Navíc, počet lidových peněžních ústavů se stále zvyšoval, přitom mnohdy zcela bezúčelně.

V roce 1932 působilo v Přerově již devět spořitelen a záložen. Vykazovaly následující výši vkladů:

Městská spořitelna	80 mil. Kčs
Okresní záložna	52 mil. Kčs
Úvěrní spolek záložna	40 mil. Kčs
Občanská záložna	25 mil. Kčs
Legiozáložna	3 mil. Kčs
Zemědělská záložna	2 mil. Kčs

Kromě těchto ústavů měly v Přerově svá sídla:

Živnostenská záložna, založená 1913

Dělnická záložna, založená 1921

Záložna továrny hnojiv, založená 1929.

Vzhledem k několika územním reorganizacím je obtížné zjistit počet lidových peněžních ústavů na území dnešního okresu. S velkou pravděpodobností však lze říci, že v období mezi dvěma světovými válkami zde působilo 93 spořitelen a záložen, které sdružovaly kolem 30 000 členů. Celková výše vkladů dosahovala částky téměř 600 mil. Kč, půjčky dosahovaly výše cca 480 mil. Kč.

Progresivní vkladový vývoj byl narušen vleklou hospodářskou krizí, která na okres dolehla zejména v letech 1933 a 1934.

Po rozbití předmnichovské republiky a po vyhlášení tzv. protektorátu sledovala veškerá činnost nacistických okupantů jen jediný cíl: upravit českou ekonomiku tak, aby plně podporovala přípravy Německa na vedení útočné války. Němci proto přikročili k systematické restrikci peněžních ústavů, přičemž nejvíce byl postižen úsek družstevních záložen. Přes tato opatření vklady ve spořitelnách a záložnách rostly jako logický důsledek přímého napojení naší měny na tzv. „říšskoněmeckou“ marku a znehodnocováním oběživa v důsledku válečných událostí a s nimi související vysoké inflace.

VÝVOJ LIDOVÉHO PENĚŽNICTVÍ PO ROCE 1945.

Skončení druhé světové války a osvobození naší vlasti Sovětskou armádou znamenalo počátek nové etapy společenského i hospodářského vývoje v našich zemích. Košický vládní program rozhodl o tom, že banky a pojišťovny budou znárodněny a celé peněžnictví bude postaveno pod státní dozor. Lidové peněžní ústavy, tj. záložny, spořitelny, kampeličky a reiffeisenky, byly v té době ještě ponechány v dosavadním organizačním uspořádání.

Definitivní přelom znamenal teprve Únor 1948, kdy vítězství dělnické třídy umožnilo řešit i novou organizační strukturu celé finanční a úvěrové soustavy jako důležitého nástroje hospodářské politiky státu. Zákon č. 181/48 o organizaci peněžnictví skoncoval s mnohaletou anarchií a přebujelostí lidového peněžnictví.

Od srpna 1948 u nás působily:

- okresní spořitelny a záložny ve městech, která tehdy byla sídlem okresního soudu,
- spořitelny a záložny v ostatních městech okresu,
- záložny — kampeličky na vesnicích.

Na území dnešního okresu Přerov byla tehdy tři okresní města: Přerov, Hranice a Kojetín. Okresní spořitelny a záložny vznikly sloučením všech lidových peněžních ústavů, které do té doby v příslušných městech působily. Postupně se slučovaly lidové peněžní ústavy i v ostatních městech, jako např. v Lipníku nad Bečvou a v Tovačově, rovněž tak i na vesnicích.

Potřeba dovršení socializace peněžnictví vedla v roce 1952 k vydání zákona č. 84/52 Sb., jímž byly spořitelny a záložny převedeny na jednotnou soustavu státních spořitel. Tuto soustavu převzala pak i nová územní úprava našeho státu, při níž vznikl v roce 1960 dnešní okres Přerov z původního okresu Přerov a částí okresů Hranice, Kojetín a Holešov. Po zrušení bývalého kraje Olomouc byl nový okres zařazen do Severomoravského kraje.

Při územní reorganizaci došlo i k reorganizaci sítě státních spořitel. Dnešní síť zhruba odpovídá tomu stavu, který vznikl právě v roce 1960. V současné době má okresní pobočka České státní spořitelny v Přerově 41 provozních jednotek, a to:

- ústřednu v okresním městě
- 7 místních poboček (Hranice, Hustopeče, Brodek u Přerova, Kojetín, Lipník n. B., Tovačov, Přerov-Šířava)
- 9 místních jednatelství
- 24 poštovních jednatelství.

VKLADOVÉ SLUŽBY.

Vývoj vkladů obyvatelstva v našem okrese svědčí o rostoucí životní úrovni, upevnování životních a sociálních jistot, i o dobrém politicko-výchovném působení spořitelny. Vzhledem k územním změnám, provedeným v roce 1960, můžeme zcela přesně sledovat vývoj vkladů v našem okrese za posledních dvacet let:

Rok	mil. Kčs	1965 = 100 ‰
1965	362	100
1970	605	167
1975	1 076	297
1980	1 391	384
1981	1 468	406
1982	1 575	435
1983	1 690	467
1984	1 801	498
30. 9. 1985	1 864	515

Průměrný vklad na jednoho obyvatele okresu k 30. 9. 1985 činí Kčs 13 362,— a je pětkrát vyšší než k 31. 12. 1965. V uplynulých dvaceti letech se vklady obyvatelstva zvyšovaly ročně v průměru o 8 ‰, z toho nejvíce v období 1970 až 1975, kdy tempo vkladového přírůstku dosáhlo v průměru 11,6 ‰ za rok. Průměrný roční přírůstek vkladů na obyvatele v 7. pětiletce činí 6 ‰.

Stav vkladů obyvatelstva podle provozních jednotek k 30. 9. 1985 udává následující tabulka:

Provozní jednotka	mil. Kčs	‰
Ústředna Přerov	833	44,7
MP Hranice	319	17,1
MP Hustopeče	26	1,4
MP Brodek u Přerova	60	3,2
MP Kojetín	91	4,9
MP Lipník nad Bečvou	164	8,8
MP Tovačov	64	3,4
MP Přerov - Šířava	4	0,2
MJ celkem	82	4,4
PJ celkem	221	11,9
Okres Přerov celkem	1 864	100,—

Sporožirové účty.

V rámci zlepšování peněžních služeb obyvatelstvu byly v roce 1972 zavedeny sporožirové účty. Jde o moderní víceúčelovou službu, která šetří vkladatelům jejich čas a především starosti, související s provozem domácnosti. Sporožirové účty umožňují bezhotovostní spoření a placení, úhrady podle jednotlivých i trvalých příkazů, širokou dispozici s vkladem a přitom zároveň značně racionalizující peněžní oběh.

O výhodnosti a oblibě sporožira v našem okrese svědčí i to, že k 30. 9. 1985 vede okresní pobočka 13 318 sporožirových účtů. Každá čtvrtá domácnost na okrese (26,28 %) již využívá jeho výhod. Průměrná měsíční úložka v podnikovém spoření na jeden sporožirový účet činí Kčs 655,— a je jedna z nejvyšších v celé ČSSR.

Prémiové formy spoření.

V roce 1969 zavedla spořitelna prémiové spoření mladých. Na stejných zásadách byl v roce 1982 zahájen 1. cyklus prémiového spoření k důchodu. Výhodné podmínky, celkový úrokový výnos (včetně prémie) 5,3 %, jakož i účelnost a prospěšnost tohoto spoření pomáhají pracovníkům spořitelny plnit často náročné úkoly rozpisu.

Reálná míra zapojení mládeže do živých cyklů PSM je 84,02 %, počet spořících k 30. 9. 1985 činí 9 073 a průměrná měsíční úložka Kčs 326,— je nejvyšší v Severomoravském kraji.

Do živých cyklů PSD je reálně zapojeno 15,82 % osob příslušného věku. Počet spořících dosáhl k 30. 9. 1985 1816 osob a průměrná měsíční úložka Kčs 301,— je druhá nejvyšší v Severomoravském kraji.

V letech 7. pětiletky byly úkoly náboru do prémiových cyklů splněny takto:

Rok	PSM		PSD	
	úkol	účastníci plnění	úkol	účastníci plnění
1981	1 859	2 028	—	—
1982	1 887	1 972	290	469
1983	1 662	1 973	526	578
1984	1 662	1 876	686	798
1985	1 770	2 137	660	754

Struktura vkladů od obyvatelstva.

Obyvatelstvo okresu dává v letech 7. pětiletky přednost dlouhodobým formám spoření, které přinášejí vyšší úrokový výnos. V letech 1980-1984 se struktura vkladů v procentickém vyjádření vyvíjela takto:

Druh vkladu	1980	1984
vkladní knížky 2 ‰	24,7	22,1
vkladní knížky 3 ‰	4,3	3,3
vkladní knížky 4 ‰	40,2	46,9
výherní vkl. knížky	21,6	18,5
prémiové formy	7,7	6,9
sporožiro	1,5	2,3
celkem	100,—	100,—

Ve výši vkladů na jednoho obyvatele zaujímá okres Přerov první místo v Severomoravském kraji. Na tomto úspěchu se jistě podílí i skutečnost, že lidové peněžnictví zapustilo tak brzy na Přerovsku své kořeny. V rámci kraje následují postupně za Přerovem Olomouc, Ostrava, Šumperk, Nový Jičín a Vsetín, Frýdek-Místek, Karviná, Opava a Bruntál.

BĚŽNÉ ÚČTY ORGANIZACÍ.

Poměrně rozsáhlou oblast spořitelní činnosti představují peněžní služby, poskytované společenským organizacím Národní fronty, případně dalším organizacím. Okresní pobočka a místní pobočky vedou běžné účty okresních i nižších složek společenských organizací a některých dalších organizací, spravují běžné účty drobných provozoven národních výborů a běžné účty soudních a notářských depozit.

PŮJČKY OBČANŮM.

Rozvoj životní a kulturní úrovně obyvatelstva se odráží i ve vývoji půjček, které jsou druhou nejvýznamnější činností spořitelny. Půjčky nejen pomáhají při řešení problematiky výstavby a zařizování bytů, ale jsou i nástrojem so-

ciální politiky státu, zejména pokud jde o mladá manželství. Rozvoj půjček pomáhá ovlivnit změny ve struktuře spotřeby; umožňuje tak plynulost výroby a přispívá k vyšší efektivnosti reprodukčního procesu.

Základní podmínkou pro poskytnutí každé půjčky je její návratnost. Proto je každý případ půjčky individuálně pečlivě zvažován.

S výjimkou hotovostních půjček jsou všechny poskytované půjčky účelové. Podle účelu je dělíme do těchto základních skupin:

- půjčky se státním příspěvkem mladým manželům
- půjčky na bytovou výstavbu
- půjčky účelové na nákup osobních automobilů
- ostatní hotovostní půjčky
- půjčky studentům vysokých škol.

Celkový vývoj stavu půjček, poskytnutých obyvatelstvu na okrese Přerov, je patrný z následující tabulky:

Rok Sav půjček 1965 = 100 %
k 31. 12. v mil. Kčs

Rok	Sav půjček k 31. 12. v mil. Kčs	1965 = 100 %
1965	31	100
1970	56	181
1975	208	671
1980	202	652
1981	212	684
1982	221	713
1983	222	716
1984	225	726
30. 9. 1985	223	719

Na jaké účely si obyvatelé okresu půjčují, dává rámcový pohled struktura zůstatků půjček k 30. 9. 1985:

Druh půjčky	mil. Kčs	%
novomanželská	86	38,6
stavební	75	33,6
na chaty	1	0,4
účelové a automobily	31	13,9
hotovostní	30	13,5
celkem	223	100,0

Za prvních devět měsíců roku 1985 bylo obyvatelstvu povoleno 4 186 nových půjček, z toho nejvíce hotovostních. Celková výše povolených půjček za prvních devět měsíců roku 1985 činí více než 58 mil. Kčs. Z této částky si občané půjčili: (údaje v tis. Kčs)

— na výstavbu rodinného domku	6 299
— na televizní přijímače	513
— na nové automobily	8 305
— na nábytek	2 488
— na chladničky a mrazničky	512
— na zařízení bytu	14 478
— v hotovosti	19 017

Průměrná výše půjček na jednoho obyvatele okresu činí Kčs 1 599,—, tj. necelých 12 % průměrného vkladu.

Za období 7. pětiletky bylo do 30. 9. 1985 poskytnuto mladým manželům na státním příspěvku k novomanželským půjčkám celkem 20 miliónů Kčs.

SMĚNÁRENSKÁ ČINNOST.

Tuto činnost vykonávají v současné době místní pobočky v Lipníku, Hranicích a v Kojetíně. Jde o činnost, která zlepšuje a kompletuje peněžní služby občanům, kteří si ve spořitelně šetří na pobyt v zahraničí. Tím, že spořitelna zároveň vykonává pro socialistické státy i směnárenskou činnost, šetří občanům čas a náklady s cestou do okresního města. Rozsah směnárenské činnosti je ve všech uvedených pobočkách značný.

DISTRIBUCE A ZÚČTOVÁNÍ ZNÁMEK ROH.

Již více než 20 let poskytuje spořitelna tuto službu organizacím Revolučního odborového hnutí. Od roku 1977 převzala spořitelna i distribuci známek solidarity ROH.

AGENDA ČS. STÁTNÍ LOTERIE.

Na základě pověření ministerstva financí obstarává spořitelna prodej losů Čs. státní loterie. Ročně se vydává 12 běžných emisí losů.

V roce 1983, u příležitosti 50. výročí založení koncernového podniku MEOPTA, se v Přerově konalo slosování.

SPOLUPRÁCE SE SLOŽKAMI NÁRODNÍ FRONTY.

Spořitelna se při své politickovýchovné činnosti opírá o široký aktiv spolupracovníků. V Přerově působí okresní komise pro podporu spořivosti, místní komise pracují v Hranicích, Lipníku nad Bečvou, Kojetíně a Tovačově, závodní komise je ustavena v Přerovských chemických závodech. Členové komisí se svými připomínkami a podněty podílejí na řízení a zlepšování peněžních služeb obyvatelstvu.

V čele komisí stojí funkcionáři národních výborů, v komisích jsou zastoupeny organizace Národní fronty, podniky, JZD, spoje a další organizace.

Důležité místo v činnosti spořitelny patří širokému aktivu důvěrníků na závodech. Důvěrníci jsou v přímém styku s pracujícími, působí na ně a ovlivňují jejich jednání směrem k hospodárnosti a spořivosti. Důvěrníci poskytují informace o vkladových a půjčkových službách, starají se o podnikové spoření pracujících i o splátky na poskytnuté půjčky. Smlouvu o spolupráci má s okresní pobočkou ČSTSP v Přerově uzavřeno 205 důvěrníků. Je i jejich zásluhou, že k 30. 9. 1985 máme v okrese 38 403 pracujících, kteří spoří podnikově, formou srážky ze mzdy. Do podnikového spoření je zapojeno 58,93 % pracujících a průměrná měsíční úložka Kčs 467,— je druhá nejvyšší v Severomoravském kraji.

Významné místo ve spolupráci s organizacemi Národní fronty má fond výchovného působení. Využívá se jej k přesně vymezeným účelům, přičemž největší podíl připadá vždy Sboru pro občanské záležitosti. V letech 7. pětiletky byl fond výchovného působení dotován průměrně částkou Kčs 50,000,— ročně a z této částky spořitelna přispívala na akce, související s podporou a rozšiřováním občanských obřadů, s tvorbou a ochranou životního prostředí (např. Brontosaurus), s propagací hospodárnosti (např. Ani zrno nazmar) atd. Byl podporován i sběr druhotných surovin a léčivých bylin, byly posilovány socialistické vztahy mezi lidmi atd.

SOCIALISTICKÁ SOUTĚŽ — ZDROJ PRACOVNÍCH ÚSPĚCHŮ.

Na rozvoji peněžních služeb se významně podílí i pracovní aktivita a iniciativa. Předními nositeli této iniciativy jsou brigády socialistické práce. Ve všech provozních jednotkách okresní pobočky pracují tři kolektivy BSP, které již získaly titul. V brigádách je zapojeno 54 členů, tj. 82 % všech pracovníků. Bronzový odznak získalo 39, stříbrný 14 a zlatý 3 pracovníci.

Ke kvalitě spořitelních služeb přispívá soutěž „Ručím za kvalitu své práce“, do níž je zapojeno 55 pracovníků. Do soutěže „O vzorného pracovníka vkladové přepážky se přihlásilo 16 pracovníků.

Členové kolektivů BSP se svými závazky podílejí na trvalé spolupráci s národními výbory, zejména pak se sbory pro občanské záležitosti. S tím souvisí i účast pracovníků na plnění volebních programů, na brigádnické činnosti při akcích „Z“ i práce na zlepšení životního a pracovního prostředí.

Za příkladné plnění úkolů a rozvoj pracovní iniciativy získala okresní pobočka ČSTSP Přerov v roce 1973 vyznamenání „Za vynikající práci“.

ZÁVĚREM SLOVO ŘEDITELKY.

Rok 1986 je pro okresní pobočku České státní spořitelny v Přerově významný nejen 125. výročím založení prvního lidového peněžního ústavu, ale i obdobím, které vyvrcholí jednáním XVII. sjezdu KSČ.

Tak jako v průběhu celé 7. pětiletky bude spořitelna i v 8. pětiletce přispívat k rovnovážnému a proporcionálnímu rozvoji národního hospodářství v oblasti měnového a úvěrového plánu tím, že bude zabezpečovat významnou část plánovaných zdrojů celospolečenského úvěrového fondu pro financování rozvoje národního hospodářství. Akumulací dočasně volných peněžních prostředků obyvatelstva bude zároveň zmírňovat tlak kupní síly na vnitřní trh. K dosažení těchto cílů se bude spořitelna zaměřovat zejména na tyto hlavní úkoly:

- zabezpečovat vytváření potřebných vnitřních efektivních zdrojů celospolečenského úvěrového fondu zvyšováním stabilizace vytvořeného bloku úsporných vkladů obyvatelstva a jeho dalším plánovaným nárůstem,
- zdokonalovat formy spoření obyvatelstva, aby ještě účinněji působily na výchovu obyvatelstva, zejména mladé generace, aby podněcovaly hospodárnost a spořivost a podporovaly tvorbu dlouhodobých vkladů a motivovaly k pravidelnému spoření,
- zvyšovat efektivnost tvorby akumulace úsporných vkladů růstem podílu všech druhů bezhotovostních úložek,
- působit na snižování společenských nákladů spojených s peněžním oběhem a hotovostním placením rozvojem bezhotovostního a bezdokladového platebního styku,
- zkvalitňovat úroveň vkladových, úvěrových a ostatních peněžních služeb poskytovaných spořitelnou obyvatelstvu,
- vytvářet podmínky pro další zvyšování finanční účasti obyvatelstva na řešení bytového problému pohotovým poskytováním půjček,
- v návaznosti na rozvinutý systém sociálního zabezpečení podporovat tvorbu peněžních rezerv občanů pro stáří zvýhodněnými formami dlouhodobého spoření; prémievým spořením mladých přispívat k finanční připravenosti mládeže na založení rodiny,

- přispívat k tvorbě a ochraně životního a přírodního prostředí, k realizaci všech částí volebních programů národních výborů v součinnosti s organizacemi Národní fronty, zejména SSM a ČSŽ,
- dále prohloubit politicko-výchovnou práci zaměřenou na posilování důvěry občanů v čs. měnu, na výchovu k hospodárnosti, socialistickému vztahu k společenskému vlastnictví a k socialistickému způsobu života,
- zintenzívnit výchovnou činnost ve vztahu k dětem a mládeži.

Koncepce činnosti pro 8. pětiletku.

Hlavní úkoly stanovené plánem 7. pětiletky byly v okresní pobožce splněny a v některých ukazatelích překročeny. Lepší než plánem předpokládané výsledky se projevují zejména u vkladového přírůstku a v obratu vloženo v organizovaných formách spoření. Sporožirové účty bude mít brzy v okrese již každá třetí domácnost, dařilo se plnit opatření, vyplývající z Programu hospodárnosti.

Základní linie rozvoje okresní pobožky pro 8. pětiletku vychází z rámcové koncepce ČSTSP pro toto období.

V oblasti inovací a nových opatření bude nosným úkolem další racionalizace platebního styku obyvatelstva. Komplexní analýza vývoje peněžních obrátů ukázala, jak významné postavení má spořitelna při zajišťování bezhotovostního platebního styku obyvatelstva s organizacemi, ať již jde o pravidelné či nepravidelné platby nejrůznějšími institucemi nebo o placení občanů za služby a zboží v obchodní síti.

Ve vkladové a úvěrové činnosti se rozsáhlejší změny nepředpokládají. Dostatečně široká nabídka služeb pokud jde o druhy a formy spoření i půjček byla dobudována již v 7. pětiletce a ukazuje se, že potřebám obyvatelstva plně vyhovuje. Další vývoj se bude ubírat cestou prohloubení bezpečnosti správy svěřených hodnot, zjednodušení podmínek a manipulačních prací, což bude šetřit čas zákazníků, přispívat k jejich spokojenosti a zvyšovat efektivnost práce spořitelny.

Velmi závažnou otázkou je další rozvoj automatizace, která bude hlavním zdrojem růstu produktivity práce. 8. pětiletka bude na úseku automatizace znamenat přechod na kvalitativně vyšší technologickou úroveň. Její materiálovou základnou budou dodávky zařízení i softwarové pomoci pro komplexní funkci on-line systému. Tyto dodávky budou realizovány z NDR a budou znamenat značné snížení pracnosti ve spořitelně. Údaje pro veškerá další zpracování i pro víceúčelové použití budou pořizovány principem jednotného vstupu již na přepážkách. Tím odpadne i neproduktivní předávání technických nosičů dat fyzickými cestami od místa jejich vzniku k centrálním počítačům a na přepážkách zanikne řada dosavadních činností.

Do hlavních úkolů dalšího rozvíjení Souboru opatření po roce 1985 je zahrnut úkol: „Rozvíjet platební styk organizací i obyvatelstva na bázi automatizace tak, aby se zefektivnilo zúčtování mezi peněžními ústavy, zrychlil obrat pe-

něžních prostředků a zabezpečily pohotové informace . . . ". Spořitelna bude proto podporovat a rozšiřovat efektivní formy bezhotovostního platebního styku obyvatelstva tak, aby se do roku 1990 zvýšil podíl bezhotovostních operací na celostátních ekonomických obrátech z dosavadních 17 % na 20 % a podíl bezhotovostních plateb na celkových spotřebních výdajích obyvatelstva za zboží a služby z 8,7 % na cca 10 %.

K dosažení těchto úkolů bude spořitelna plnit tyto hlavní úkoly:

- rozvíjet bezhotovostní a bezdokladový platební styk obyvatelstva zejména zvyšováním počtu spořizbových účtů a jejich širším využíváním k pravidelným bezhotovostním platbám,
- maximálně využívat formu sjednaných stálých plateb a úhrad v režimu hromadného zpracování sociálně ekonomických dat,
- zjednodušovat podmínky a rozšiřovat možnosti bezhotovostního placení obyvatelstva zejména formou šeků ke spořizbovým účtům včetně možnosti jejich použití při výběru hotovosti na poštách.

V současné době jsou zatím v nedostatečné míře využívány šeky ke spořizbovým účtům, ačkoliv představují významnou formu bezhotovostního platebního styku obyvatelstva. Reálným výhledem jsou i bankovní automaty na výběry peněz ze spořizbových účtů, při nichž bude zákazník používat legitimaci s magnetickým kódem, který otevře automat napojený na centrální počítač, který si sám automaticky ověří potřebné údaje.

A co říci závěrem?

Dosavadní výsledky ve službách občanům a společenským organizacím nás i přes některé nedostatky přesvědčují o tom, že peněžní služby a jejich rozsah mají své nezastupitelné místo v životě každého našeho občana a každé rodiny a tím mají významné postavení v celé naší socialistické společnosti.

Kolektiv přerovské okresní pobočky ČSTSP je si vědom svého poslání a svých úkolů v oblasti peněžních služeb obyvatelstvu a vynakládá nemalé pracovní úsilí k tomu, aby se stal vzorným představitelem socialistického peněžního ústavu.

Základem spořizbových služeb zůstanou však vždy dlouholetou prací ověřené skutečnosti:

pochtivě, odpovědně a kvalifikovaně sloužit pracujícím člověku, přispívat k prohlubování našich životních a sociálních jistot, ke zkvalitňování dosažené životní úrovně, ale také k široké mezinárodní spolupráci na základě vzájemných a všestranně výhodných vztahů, které napomáhají k prosazování a upevňování míru, tolik potřebného pro budoucnost celého světa.

Al. Kaďorková
ředitelka

Použité prameny.

- Půl století „Úvěrního spolku záložny přerovské“ 1861 - 1911
- Monografie Přerovsko — Kojetínsko (1932)
- Schreyer: Dějiny svépomocných záložen českých
- Plecháček: K dějinám spořitelnictví v Československu
- Hes: Státní spořitelny v socialistických zemích
- Třicet let socialistického spořitelnictví
- 110 let spořitelny v Ostravě 1873-1983
- 100 let Oderské spořitelny 1885-1985
- Statistická ročenka Severomoravského kraje
- Bednářová - Spáčilová: Úsporné vklady — významný činitel růstu a zkvalitňování životní úrovně obyvatelstva v okrese Přerov (SOČ)
- Sestavy z počítače WANG

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Vydala okresní pobočka České státní spořitelny v Přerově v lednu 1986 při příležitosti 125. výročí založení prvního lidového peněžního ústavu v Přerově.

Redakční rada: Aloisie Kad'orková, ředitelka OP ČSTSP Přerov, Emilie Bednářová, pracovnice rozvoje služeb ČSTSP OP Přerov, ing. František Bednář.
Zpracoval: ing. František Bednář.
Náklad 1000 ks. Účelový neprodejný tisk.
Tisk: MTZ 50, n. p., Lipník nad Bečvou — 860020.

